

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І.МЕЧНИКОВА
Кафедра політології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Майя НІКОЛАЄВА

2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЄС та його політичні інститути

Рівень вищої освіти: *другий (магістерський)*

Галузь знань: *05 – Соціальні та поведінкові науки*

Спеціальність: *052 – Політологія*

Освітньо-професійна програма: *Політологія*

ОНУ
2022

Робоча програма навчальної дисципліни «ЄС та його політичні інститути». –
Одеса: ОНУ, 2022. – 20 с.

Розробники: Кадук Наталя Іванівна – доцент кафедри політології, кандидат
політичних наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від "29" 08 2022 р.
Завідувач кафедри _____ (Василь ПОПКОВ)
(підпис) _____ (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП Політологія
_____ (Василь ПОПКОВ)
_____ (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету міжнародних
відносин, політології та соціології
Протокол № 1 від "30" 08 2022 р.
Голова НМК _____ (Олег ХОРОШИЛОВ)
(підпис) _____ (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від "28" серпня 2023 р.
Завідувач кафедри _____ (В. Попков)
(підпис) _____ (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____
Протокол № _____ від " _____ " _____ 20__ р.
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) _____ (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 5 годин – 150 змістових модулів – 3	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>052 Політологія</u> (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>Другий (магістерський)</u>	Дисципліна вільного вибору	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	2-й
		<i>Семестр</i>	
		3-й	3-й
		<i>Лекції</i>	
		26 год.	14 год.
		<i>Практичні</i>	
		24 год.	-
		<i>Самостійна робота</i>	
100 год.	136 год.		
Форма підсумкового контролю: залік			

Робоча програма розроблена відповідно до освітньої програми підготовки магістра спеціальності **052 Політологія**.

Предметом вивчення дисципліни «ЄС та його політичні інститути» є Європейський Союз як політична система, а також особливості формування та функціонування його інститутів.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Навчальна дисципліна «ЄС та його політичні інститути» базується на знаннях з таких дисциплін, як «Політичні інститути та процеси в Україні», «Політична глобалістика» та є основою для вивчення дисциплін «Концепції європейської інтеграції» та ін.

Робоча програма навчальної дисципліни є логічно завершеною, самостійною, цілісною частиною навчального плану, засвоєння якої передбачає проведення підсумкового контролю у формі заліку.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «ЄС та його політичні інститути» є формування у здобувачів вищої освіти системних знань, практичних навичок та розвиток умінь щодо аналізу інтеграційних процесів в Європі та особливостей становлення наднаціональної інституційної системи ЄС. Забезпечення фахової підготовки здобувачів вищої освіти з питань

європейської інтеграції з метою ефективної реалізації євроінтеграційного курсу України.

Завдання курсу:

- вироблення цілісного теоретичного бачення Європейського Союзу як політичної системи;
- формування у здобувачів вищої освіти системних знань про розбудову та функціонування інституційної системи ЄС;
- ознайомлення з особливостями вироблення політики та процесом прийняття рішень в ЄС;
- формування вмінь і навичок аналізу політичного процесу в ЄС.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

<i>Інтегральна компетентність (ІК):</i>	
ІК	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру у політичній сфері, що характеризуються невизначеністю умов і вимог, із застосуванням фахових досліджень та/або здійснення інновацій.
<i>Загальні компетентності (ЗК):</i>	
ЗК02	Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
ЗК04	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК07	Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.
<i>Спеціальні (фахові) компетентності (СК):</i>	
СК03	Критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів.
СК06	Здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
СК08	Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати політологічні дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.
СК09	Здатність брати продуктивну участь у науковому співробітництві як на національному, так і міжнародному рівнях.

Очікувані результати навчання.

ПР 02	Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань.
--------------	--

ПР 04	Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень.
ПР 06	Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.
ПР 08	Розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері політології та з дотичних до неї міждисциплінарних напрямів з урахуванням методологічних, економічних, соціальних, правових та етичних аспектів.
ПР10	Брати продуктивну участь у науковому співробітництві як на національному, так і міжнародному рівнях.

- За результатами опанування навчальної дисципліни студент повинен:
- *знати* сутність, основні елементи та структуру політичної системи ЄС, а також відмінності її функціонування у порівнянні з традиційними політичними системами національних держав;
 - мати уявлення про політичний процес в ЄС та шляхи його реалізації;
 - *знати* логіку розвитку інтеграційних процесів в Європі та їх інституційно-правового оформлення;
 - орієнтуватися в інституційній системі Європейського Союзу;
 - розуміти правовий статус, організаційну структуру й функції інститутів і органів ЄС;
 - *знати* особливості вироблення політики та процесу прийняття рішень в ЄС;
 - *вміти* використовувати здобуті знання про інституційну систему ЄС у вирішенні професійних завдань на практиці;
 - *вміти* самостійно аналізувати вплив інституційної системи ЄС на сучасну політику європейської інтеграції та критично оцінювати процеси європейської інтеграції.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 50 аудиторних годин та 100 годин самостійної роботи, що становить 5 кредити ЄКТС.

3.Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Європейський Союз як політична система

Тема 1. Політична система Європейського Союзу

Поняття та особливості політичної системи ЄС. Функціонування політичної системи ЄС. Інститути ЄС в політичній системі ЄС. Європейський парламент як представницький інститут ЄС. Рада ЄС, Європейський парламент та Європейська Комісія – інституційний трикутник вироблення політико-правових рішень в ЄС. Політичні партії в ЄС. Групи інтересів в ЄС.

Тема 2. Політичний процес в Європейському Союзі

Сутність та особливості політичного процесу в ЄС. Маятник політики в ЄС (інтеграція - дезінтеграція). *Характерні риси процесів політики ЄС.* Компроміси і домовленості. Міжінституційне співробітництво. Труднощі у здійсненні радикальних змін. Тактичне маневрування. Змінні швидкості. *Чинники, що обумовлюють політичний процес в Європейському Союзі.* Договори Спільноти. Ступінь загальності або специфічності питання політики. баланс політичної відповідальності між європейським та національним рівнями.

Тема 3. Шляхи реалізації політичного процесу в ЄС

Традиційний метод Спільноти. Регулятивний метод. Розподільчий метод. Координація політики. Інтенсивна трансурядова політика.

Тема 4. Європейське врядування

Реалізація політичного процесу в площині врядування. Поняття європейського врядування. Біла книга з європейського врядування. Реформа європейського врядування. Принципи ефективного врядування. Формування європейського громадського простору. Шляхи покращення законотворчого процесу. Багаторівневе врядування.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Інституційна система ЄС

Тема 5. Правові засади побудови та функціонування інституційної системи ЄС.

Паризький договір (1951 р.) та Римські договори (1957 р.) в контексті становлення інституційної системи ЄС. Розвиток інституційної структури ЄС наприкінці 1950-х – у 1960-х рр. Реформування інституційної системи ЄС у 1970-х – 1980-х рр. Формування інституційної системи новоствореного ЄС у 1990-х рр. Модернізація інституційної системи ЄС у 2000-х рр. Лісабонський договір 2007 р. та його вплив на інституційну систему ЄС.

Тема 6. Загальна характеристика інституційної системи Європейського Союзу.

Особливості інституційної системи ЄС. Основні та допоміжні функції інституцій ЄС. Реалізація принципу розподілу влад в інституційній системі ЄС. Основні інститути ЄС. Органи та установи в інституційному механізмі

ЄС. Консультативні, фінансові та міжінституційні органи ЄС. Агентства та інші органи ЄС.

Тема 7. Основні інститути ЄС

Особливості формування та функціонування основних інститутів ЄС: Європейська Рада, Європейський Парламент, Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія, Суд Європейського Союзу, Європейський центральний банк, Європейський суд аудиторів.

Тема 8. Консультативні, фінансові та міжінституційні органи ЄС

Консультативні органи ЄС. Економічний і соціальний комітет як консультативно-дорадчий орган. Комітет регіонів як консультативно-дорадчий орган. *Фінансові органи ЄС.* Європейський інвестиційний банк. Європейський інвестиційний фонд. *Міжінституційні органи.* Управління публікацій Європейського Союзу. Європейське управління з набору персоналу. Європейська школа управління. Група швидкого реагування на загрози комп'ютерній безпеці.

Тема 9. Агентства та інші органи ЄС

Агентства ЄС. Децентралізовані агентства. Виконавчі агентства. Агентства та органи Євратому. *Інші спеціалізовані органи ЄС.* Європейський Омбудсмен. Європейський інспектор із захисту даних.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3.

Вироблення політики та процес прийняття рішень в ЄС

Тема 10. Особливості процесу вироблення політики в ЄС.

Розподіл повноважень між Європейським Союзом та державами-членами відповідно до первинного законодавства ЄС. Розширення предметів виключної компетенції Європейського союзу, внесені Лісабонськими домовленостями 2007 р. Класифікація компетенцій ЄС. Виключна компетенція ЄС. Спільна компетенція ЄС та його держав-членів. Доповнююча компетенція ЄС. Спеціальні компетенції ЄС. Принципи субсидіарності та пропорційності в ЄС. Характерні риси політик ЄС. Спільні політики ЄС. Особливості формування та реалізації Спільної зовнішньої політики та політики безпеки. Проблема дефіциту демократії в ЄС.

Тема 11. Середовище вироблення політики в ЄС

Поняття та особливості середовища вироблення політики в ЄС. Суб'єкти процесу вироблення політики в ЄС. Лобіювання інтересів в ЄС. Доступ до виробників політики. Канали та інструменти впливу.

Тема 12. Процес прийняття рішень в ЄС

Інститути ЄС у виробленні політико-правових рішень. Комітологія. Процедурні аспекти прийняття рішень в рамках Спільної зовнішньої політики та політики безпеки. Процедура вступу до ЄС і виходу з нього: загальна характеристика.

Тема 13. Процедури прийняття рішень в ЄС

Процедура консультацій. Процедура співробітництва. Процедура надання згоди. Процедура спільного прийняття рішень. Бюджетна процедура в ЄС.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього о	у тому числі			Усього о	у тому числі		
		л	п/с	ср		л	п/с	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Європейський Союз як політична система								
Тема 1. Політична система Європейського Союзу	12	2	2	8	12	1	-	11
Тема 2. Політичний процес в Європейському Союзі	11	2	2	7	11	1	-	10
Тема 3. Шляхи реалізації політичного процесу в ЄС	11	2	1	8	11	1	-	10
Тема 4. Європейське врядування	11	2	1	8	11	1	-	10
Разом за змістовим модулем 1	45	8	6	31	45	4	-	41
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Інституційна система ЄС								
Тема 5. Правові засади побудови та функціонування інституційної системи ЄС.	12	2	2	8	12	2	-	10
Тема 6. Загальна характеристика інституційної системи Європейського Союзу	12	2	2	8	12	1	-	11
Тема 7. Основні інститути ЄС	12	2	2	8	12	1	-	11
Тема 8. Консультативні, фінансові та міжінституційні органи	12	2	2	8	12	1	-	11

ЄС								
Тема 9. Агентства та інші органи ЄС	12	2	2	8	12	1	-	11
Разом за змістовим модулем 2	60	10	10	40	60	6	-	54
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. Вироблення політики та процес прийняття рішень в ЄС								
Тема 10. Особливості процесу вироблення політики в ЄС.	12	2	2	8	12	1	-	11
Тема 11. Середовище вироблення політики в ЄС	11	2	2	7	11	1	-	10
Тема 12. Процес прийняття рішень в ЄС	11	2	2	7	11	1	-	10
Тема 13. Процедури прийняття рішень в ЄС	11	2	2	7	11	1	-	10
Разом за змістовим модулем 3	45	8	8	29	45	4	-	41
Усього годин	150	26	24	100	150	14	-	136

5. Теми семінарських занять
Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Практичне заняття 1. Політична система Європейського Союзу	2
2.	Практичне заняття 2. Політичний процес в Європейському Союзі	2
3.	Практичне заняття 3. Шляхи реалізації політичного процесу в ЄС. Європейське врядування	2
4.	Практичне заняття 4. Правові засади побудови та функціонування інституційної системи ЄС.	2
5.	Практичне заняття 5. Загальна характеристика інституційної системи Європейського Союзу	2
6.	Практичне заняття 6. Основні інститути ЄС	2
7.	Практичне заняття 7. Консультативні, фінансові та міжінституційні органи ЄС	2
8.	Практичне заняття 8. Агентства та інші органи ЄС	2
9.	Практичне заняття 9. Особливості процесу вироблення політики в ЄС	2

10.	Практичне заняття 10. Середовище вироблення політики в ЄС	2
11	Практичне заняття 11. Процес прийняття рішень в ЄС	2
12.	Практичне заняття 12. Процедури прийняття рішень в ЄС	2
	Разом	24

7. Теми лабораторних занять
Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Види завдань	Кількість годин
1	Тема 1. Політична система Європейського Союзу	Опрацювання додаткової літератури. Складення конспекту. Підготовка за переліком питань для самостійної роботи. Підготовка індивідуальних завдань	8
2	Тема 2. Політичний процес в Європейському Союзі	Опрацювання додаткової літератури. Складення конспекту. Підготовка до практичного заняття. Підготовка за переліком питань для самостійної роботи. Підготовка індивідуальних завдань	7
3	Тема 3. Шляхи реалізації політичного процесу в ЄС	Опрацювання додаткової літератури. Складення конспекту. Підготовка за переліком питань для самостійної роботи. Підготовка індивідуальних завдань	8
4	Тема 4. Європейське врядування	Опрацювання додаткової літератури. Складення конспекту. Підготовка до практичного заняття. Підготовка за переліком питань для самостійної роботи. Підготовка індивідуальних завдань	8
5	Тема 5. Правові засади побудови та функціонування інституційної системи ЄС.	Опрацювання додаткової літератури. Складення конспекту. Підготовка за переліком питань для самостійної роботи. Підготовка індивідуальних завдань	8
6	Тема 6. Загальна характеристика інституційної системи ЄС	Опрацювання додаткової літератури. Складення конспекту. Підготовка до практичного заняття. Підготовка за переліком питань для самостійної роботи. Підготовка індивідуальних завдань	8
7	Тема 7. Основні	Опрацювання додаткової літератури	8

	інститути ЄС	Складення конспекту. Підготовка до практичного заняття. Підготовка за переліком питань для самостійної роботи. Підготовка індивідуальних завдань	
8	Тема 8. Консультативні, фінансові та міжінституційні органи ЄС	Опрацювання додаткової літератури Складення конспекту. Підготовка до практичного заняття. Підготовка за переліком питань для самостійної роботи. Підготовка індивідуальних завдань	8
9	Тема 9. Агентства та інші органи ЄС	Опрацювання додаткової літератури Складення конспекту. Підготовка за переліком питань для самостійної роботи. Підготовка індивідуальних завдань	8
10	Тема 10. Особливості процесу вироблення політики в ЄС.	Опрацювання додаткової літератури Складення конспекту. Підготовка за переліком питань для самостійної роботи. Підготовка індивідуальних завдань	8
11	Тема 11. Середовище вироблення політики в ЄС	Опрацювання додаткової літератури Складення конспекту. Підготовка до практичного заняття. Підготовка за переліком питань для самостійної роботи. Підготовка індивідуальних завдань	7
12	Тема 12. Процес прийняття рішень в ЄС	Опрацювання додаткової літератури Складення конспекту. Підготовка до практичного заняття. Підготовка за переліком питань для самостійної роботи. Підготовка індивідуальних завдань	7
13	Тема 13. Процедури прийняття рішень в ЄС	Опрацювання додаткової літератури Складення конспекту. Підготовка до практичного заняття. Підготовка за переліком питань для самостійної роботи. Підготовка індивідуальних завдань	7
	Разом		100

Питання для самостійної роботи

1. Політична система ЄС.
2. Функціонування політичної системи ЄС.
3. Європейський парламент як представницький інститут ЄС.
4. Рада ЄС, Європейський парламент та Європейська Комісія – інституційний трикутник вироблення політико-правових рішень в ЄС.
5. Політичні партії в ЄС та групи інтересів в ЄС.
6. Сутність та особливості політичного процесу в ЄС.
7. Характерні риси процесів політики ЄС.

8. Чинники, що обумовлюють політичний процес в ЄС.
9. Традиційний метод Спільноти.
10. Регулятивний метод.
11. Розподільчий метод.
12. Координація політики.
13. Інтенсивна трансурядова політика.
14. Поняття європейського врядування.
15. Біла книга з європейського врядування.
16. Принципи ефективного врядування.
17. Формування європейського громадського простору.
18. Паризький договір (1951 р.) та Римські договори (1957 р.) в контексті становлення інституційної системи ЄС.
19. Розвиток інституційної структури ЄС наприкінці 1950-х – у 1960-х рр.
20. Реформування інституційної системи ЄС у 1970-х – 1980-х рр.
21. Формування інституційної системи новоствореного ЄС у 1990-х рр.
22. Модернізація інституційної системи ЄС у 2000-х рр.
23. Лісабонський договір 2007 р.: вплив на інституційну систему ЄС.
24. Реалізація принципу розподілу влад в інституційній системі ЄС.
25. Основні інститути ЄС.
26. Органи та установи в інституційному механізмі ЄС.
27. Консультативні, фінансові та міжінституційні органи ЄС.
28. Агентства та інші органи ЄС.
29. Розподіл повноважень між Європейським Союзом та державами-членами відповідно до первинного законодавства ЄС.
30. Класифікація компетенцій ЄС.
31. Принципи субсидіарності та пропорційності в ЄС.
32. Характерні риси політик ЄС.
33. Спільні політики ЄС.
34. Особливості формування та реалізації Спільної зовнішньої політики та політики безпеки.
35. Поняття та особливості середовища вироблення політики в ЄС.
36. Лобіювання інтересів в ЄС.
37. Процес прийняття рішень в ЄС.
38. Комітологія.
39. Процедура вступу до ЄС і виходу з нього: загальна характеристика.
40. Процедури прийняття рішень в ЄС.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання

Індивідуальні завдання студенти виконують у формі підготовки доповідей, рефератів або мультимедійних презентацій на **тему: «Шляхи вдосконалення інституційної системи Європейського Союзу».**

Студенти готують та презентують свої розвідки щодо шляхів вдосконалення інституційної системи Європейського Союзу на прикладі

аналізу повноважень, а також процесу формування та функціонування одного з інститутів або органів ЄС (за вибором студентів).

9. Методи навчання

Методи навчання, які використовуються, спрямовані на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти з метою ефективного розв'язання навчально-виховних завдань, а саме:

- *словесні*: лекції (проблемні лекції, лекції-дискусії), розповідь, пояснення, бесіда, аналіз ситуацій, опитування;
- *наочні*: використання мультимедійних презентацій, мап, схем; презентація студентами результатів власних досліджень;
- *практичні*: практичні заняття, ділові та рольові ігри; різнотипні індивідуальні та групові завдання, робота в малих групах, індивідуальна дослідницька робота під час виконання творчого завдання, виконання тестових завдань, складання термінологічних словників і таблиць, підготовка рефератів та доповідей, самостійна робота з першоджерелами, міжнародними документами та науковою літературою.

10. Форми контролю і методи оцінювання

Поточний та періодичний контроль знань студентів здійснюється на практичних заняттях, консультаціях та частково на лекціях і має на меті перевірку рівня підготовленості студентів з певних розділів (тем) навчальної програми, а також їх готовність до виконання конкретних завдань.

Завдання поточного та періодичного контролю зводяться до того, щоб: виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається; визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення; виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи, встановивши причини, які перешкоджають їх роботі; виявити рівень опанування навичок самостійної роботи і намітити шляхи і засоби їх розвитку; стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Методами контролю є:

- Контроль ведення конспекту лекцій та оцінювання роботи студентів під час лекцій;
- Контроль підготовки та оцінювання активності студентів під час практичного заняття;
- Контроль виконання самостійної роботи;
- Контроль виконання ІНДЗ;
- Тестовий поточний контроль.

Підсумковий контроль. Оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни здійснюється за накопичувальною системою оцінювання у формі заліку. Загальну кількість балів (100 бальна система) студент отримує шляхом складання балів за окремі види навчальних завдань.

Критерії та методи оцінювання

Методи	Критерії оцінювання	Бали
Робота під час практичних занять, над аналітичними завданнями, індивідуальними або груповими завданнями тощо.	виставляється здобувачу вищої освіти, який при усній або письмовій відповіді на запитання продемонстрував всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу, вміє грамотно інтерпретувати одержані результати; продемонстрував знання фахової літератури; здатність застосовувати знання на практиці, обґрунтовувати власну думку.	7
Робота індивідуальними навчально-дослідними завданнями	виставляється здобувачу вищої освіти коли зміст відповідає темі і розкриває її повною мірою, структура роботи та її оформлення відповідають встановленим вимогам; під час презентації, чітко та стисло викладено основні результати дослідження, використано ілюстративний матеріал, надано повні та обґрунтовані відповіді на питання.	16
Тестування до окремих тем	виставляється здобувачу вищої освіти за одне тестове питання у випадку правильної відповіді. За кожною темою, де передбачено тестування, пропонується 10 тестових питань закритого типу	0,5

11. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття та особливості політичної системи ЄС.
2. Інститути ЄС в політичній системі ЄС.
3. Політичні партії в ЄС.
4. Групи інтересів в ЄС.
5. Сутність та особливості політичного процесу в ЄС.
6. Характерні риси процесів політики ЄС.
7. Шляхи реалізації політичного процесу в ЄС.
8. Реалізація політичного процесу в ЄС в площині врядування.
9. Основні етапи європейської інтеграції.
10. Зміст та рівні економічної інтеграції.
11. Правові засади побудови та функціонування інституційної системи ЄС.
12. Загальні принципи права ЄС.
13. Первинне законодавство ЄС.
14. Вторинне право ЄС.
15. Створення Європейського об'єднання вугілля та сталі.
16. Створення Європейського економічного співтовариства та Євратома.
17. Маастрихтський договір про заснування Європейського Союзу.
18. Конституційна криза в ЄС: причини та наслідки.
19. Причини та наслідки підписання Лісабонського договору 2007 року.
20. Загальна характеристика інституційної системи Європейського Союзу.

21. Основні та допоміжні функції інституцій ЄС.
22. Реалізація принципу розподілу влад в інституційній системі ЄС.
23. Органи та установи в інституційному механізмі ЄС.
24. Європейський парламент: особливості формування та функціонування.
25. Рада міністрів ЄС: особливості формування та функціонування.
26. Європейська рада: склад, функції та повноваження.
27. Європейська Комісія: особливості формування та функціонування.
28. Повноваження Європейської Комісії
29. Загальна характеристика судової системи ЄС.
30. Правовий статус та склад Суду Справедливості ЄС (Court of Justice of the EU).
31. Правовий статус та склад Загального суду (General Court).
32. Європейський центральний банк.
33. Європейський суд аудиторів (Рахункова палата).
34. Комітет регіонів як консультативно-дорадчий орган.
35. Економічний і соціальний комітет як консультативно-дорадчий орган.
36. Фінансові органи ЄС (Європейський інвестиційний банк. Європейський інвестиційний фонд).
37. Міжінституційні органи ЄС.
38. Агентства ЄС.
39. Європейський Омбудсмен.
40. Політичний процес в ЄС.
41. Вироблення політики в ЄС.
42. Розподіл повноважень між Європейським Союзом та державами-членами відповідно до первинного законодавства ЄС.
43. Класифікація повноважень ЄС.
44. Виключна компетенція ЄС.
45. Спільна компетенція ЄС та його держав-членів.
46. Доповнююча компетенція ЄС.
47. Спеціальні компетенції ЄС.
48. Процес прийняття рішень в ЄС.
49. Процедура консультацій.
50. Процедура співробітництва.
51. Процедура надання згоди.
52. Процедура спільного прийняття рішень.
53. Розширення ЄС та їх вплив на інституційну систему ЄС.
54. Лісабонський договір та його вплив на інституційну систему ЄС.
55. Brexit: наслідки та перспективи подальшого розвитку інтеграційних процесів в ЄС.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний та періодичний контроль	Сума
----------------------------------	------

Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2				Змістовий модуль №3				ІНДЗ	балів
П1	П2	П3	П4	П5	П6	П7	П8	П9	П10	П11	П12	16	100
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни:

- Робоча програма навчальної дисципліни;
- Силабус;
- Навчально-методичні матеріали для лекцій, конспекти (тексти, схеми) лекцій;
- Мультимедійні презентації;
- Плани практичних занять;
- Методичні вказівки (рекомендації) щодо самостійного вивчення дисципліни;
- Навчально-методичні матеріали для поточного, періодичного і підсумкового контролю.

З вищезазначеними навчально-методичними матеріалами можна ознайомитись у Google Класі за посиланням:

<https://classroom.google.com/c/NTk0NjMwNDQzNzA0?cjc=6knmrt4>

14. Рекомендована література

Основна література:

1. Грубінко А.В. Європейський Союз після Brexit: продовження історії Моногр./ А.В. Грубінко, А.Ю. Мартинов. Терн.: Осадца Ю.В., 2021. 258 с.
2. Довідник з європейської інтеграції / [під ред. О. Б. Чернеги]. - Львів : Магнолія-2006, 2019. - 384 с.
3. Договір «Про заснування Європейського об'єднання вугілля та сталі» від 18 квітня 1951 р. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_026.
4. Договір про Європейський Союз від 07 лютого 1992 р. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029
5. Європейська інтеграція: навчальний посібник / ред. М.І. Макаренко, Л.І. Хомутенко. - Київ : Центр учбової літератури, 2018. - 344 с.
6. Європейський Союз : вчора, сьогодні, завтра : навч. посібник / укл. Ю. Макар, В. Бурдяк, В. Макар, В. Семенко. – Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. – 400 с.
7. Європейський Союз у ХХІ столітті: функціонування та розвиток: монографія / ред.: В.С. Загорський, О. Я. Красівський; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2016. – 631 с.
8. Європейський Союз: загальна інформація, організаційна структура, правова система : словник-довідник / уклад. Кононенко Ю. С., Лубко І. М. – Черкаси, 2019. – 290 с.
9. Задорожна С.М. Право ЄС : устрій та правопорядок / С.М. Задорожна, Н.В. Кирилюк, А.З. Маник; за заг. ред. С.М. Задорожної. Чернівці, Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2021. 232 с.
10. Кірик А. Реформування інституційної системи Європейського Союзу за Лісабонським договором *Університетські наукові записки*. 2021. № 6 (84). С. 175-186. URL: https://unz.univer.km.ua/article/view/84_175-186/pdf
11. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.
12. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: монографія / Т.В. Комарова. – Харків: Право, 2018. – 528 с.
13. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
14. Право Європейського Союзу: підручник / за ред. Р. А. Петрова. – Вид. 9-те, змінене і допов. - Харків: Право, 2019. – 442 с. URL: <https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/Pravo-ievropeyskoho-soiuzu.pdf>
15. Прокопенко Л. Л. Інституційна система ЄС : навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2021. – 226 с.
16. Суд Європейського Союзу: правовий статус та особливості реалізації правотворчої функції: монографія / Ірина Яворська, Михайло

Микієвич; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім Івана Франка, 2017. - 248 с.

Додаткова література:

1. Аграрна політика Європейського Союзу: виклики та перспективи / за ред. проф. Т. О. Зінчук. – Київ: «Центр учбової літератури», 2019. – 494 с.
2. Бояр А.О. Бюджетний процес у Європейському Союзі/ А.О. Бояр. – Луцьк: ФОП Захарчук В.М., 2012. – 524 с.
3. Вахудова М.А. Нерозділена Європа: демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / М. А. Вахудова. – Пер. з англ. Т. Цимбала. – К. : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2009. – 379 с.
4. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Об'єднана Європа від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу / С.В.Віднянський, А.Ю.Мартинов. – Київ: Вид-во Києво-Могилянська академія, 2011. – 395 с.
5. Гірман А.П. Сучасні політичні системи світу: деякі питання стійкості *Регіональні студії*. 2019. №19 С.70-73. URL: <http://www.regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/19/14.pdf>
6. Гоці С. Урядування в об'єднаній Європі / Пер. з італ. – К.: К.І.С., 2003. – 286 с.
7. Грицяк І.А., Говоруха В.В., Стрельцов В.Ю. Правова та інституційна основи Європейського Союзу: підручник / За заг.ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, О. Рудіка, Л. Прокопенка, В. Стрельцова. – Х.: Вид-во ХарІ НАДУ «Магістр», 2009. – 620 с.
8. Десмонд Дайнен. Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції : пер. з англ. М. Марченко. Київ: К.І.С., 2006. 696 с.
9. Дзяд О. В., Рудік О. М. Спільні політики Європейського Союзу та їх значення для України: навчальний посібник / За заг.ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, Л. Прокопенка, В. Стрельцова. – К.: Міленіум, 2009. – 668 с.
10. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 7 : Глобалізація та європейська інтеграція / наук.-ред. колегія : І. А. Грицяк (співголова), Ю. П. Сурмін (співголова) та ін. – 764 с.
11. Камінська І.В. Судова система ЄС: гносеологічні засади функціонування та розвитку *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С.47-53.
12. Колупаєв Ю.Б. Проблемні аспекти формування та розвитку бюджету ЄС / Ю.Б. Колупаєв, І.О. Мельничук *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 17. С. 363-367.
13. Комарова Т.В. Організація судової системи Європейського Союзу *Вісник Національної академії правових наук України*. 2018. Т. 25. № 1. С. 79-96.

14. Мельничук І. О. Особливості реалізації бюджетної політики Європейського Союзу в сучасних умовах *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України* Збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 20-22 березня 2018 р.). 2018. С. 308-311.
15. Мудрий Я. Словник-довідник термінів з європейської інтеграції / Я. Мудрий. – К. : Міленіум, 2009. – 588 с.
16. Регіональна політика Європейського Союзу: підручник / за ред. Віктора Чужикова. – Київ: КНЕУ, 2016. – 495 с.
17. Рудік О. М. Вироблення політики та ухвалення рішень в ЄС : навч. посіб. / О. М. Рудік. – К. : Міленіум, 2009. – 278 с.
18. Ткач Б.А. Інституціональні засади політичної відповідальності в Європейському Союзі *Регіональні студії*. 2021. №25. С.48-52. URL: <http://www.regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/25/11.pdf>
19. Чентуков І.Ю. Торговельна політика Європейського Союзу в сучасних умовах *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: економіка. 2015. Вип. 10. С. 87-95.
20. Cini M. European Union Politics / M. Cini, N. Perez-Solorzano Borragan. – Oxford : Oxford University Press, 2016. – 471 p.
21. Consolidated version of the Treaty on and the Treaty on the Functioning of the European Union // Official Journal of the European Communities. – 2012. – 412 p.
22. Hix S. The Political System of the European Union / S. Hix. – London : Palgrave Macmillan ; 3rd edition edition, 2011. – 448 p.
23. How the European Union works: Your guide to the EU institutions. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2012. – 40 p.
24. Jacobs F. The European Parliament / F. Jacobs , D. Neville , R. Corbett. – London : John Harper Publishing, 2016. – 512 p.
25. McCormick J. Understanding the European Union : A Concise Introduction / J. McCormick. – London : MacMillan Education UK, 2017. – 252 p.
26. Nugent N. The Government and Politics of the European Union (8th Edition) / N. Nugent. – London: Red Globe Press, 2017. – 512 p.
27. Policy-Making in the European Union / ed. By H. Wallace. – Oxford: Oxford University Press, 2010. – 640 p.
28. The European Union: What it is and what it does. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018. – 60 p.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Європейського Союзу <https://european-union.europa.eu>
2. Рада Європейського Союзу: <http://ue.eu.int>
3. Європейський Парламент: <http://www.europarl.eu.int>
4. Європейська Комісія: <http://europa.eu.int/comm>

5. Суд Європейського Союзу: <http://www.curia.eu.int>
6. Європейський Суд Аудиторів: <http://www.eca.eu.int>
7. Європейський Центральний Банк: <http://www.ecb.int>
8. Економічний та соціальний комітет: <http://www.esc.eu.int>
9. Комітет регіонів: <http://www.cor.eu.int>
10. Європейський Інвестиційний Банк: <http://www.eib.eu.int>
11. Європейський омбудсмен: <http://www.euro-ombudsman.eu.int>
12. Європейський соціальний фонд: http://europa.eu.int/comm/dgs/employment_social/index.htm
13. Офіс статистики Європейських Співтовариств: <http://europa.eu.int/comm/eurostat>